

Місце української книги у структурі документальних фондів бібліотек Закарпаття

Сьогодні в нашій державі відбувається процес відродження національної культури. Одне з головних соціальних замовлень сучасного українського суспільства полягає у вихованні молодого громадянина, патріота незалежної держави, і тому прилучення дітей до вивчення рідної мови, історії рідного краю з раннього віку сприяє формуванню стійких патріотичних почуттів. Ось чому так важливо правильно організувати дитяче читання, зробити так, щоб діти отримували саме необхідні книжки. Хоча зараз ми живемо в епоху технологічної могутності, але, як і раніше, шануємо книгу. Тому Указом Президента України 2007 рік визнано Роком української книги, що передбачає та сприяє поширенню і популяризації української книги. Для реалізації цих завдань бібліотеки для дітей Закарпаття повною мірою використовують наявні в них бібліотечні ресурси. Особлива увага приділяється задоволенню потреб користувачів у виданнях з питань державотворення, українознавства, мовознавства, творчості класичної та сучасної літератури.

Фонд для дітей у бібліотеках області складає 2372895 прим. видань, і українська книга сьогодні в цих обсягах займає 50,7%. Формування повноцінного фонду є одним з головних напрямів діяльності бібліотек Закарпаття, тому що інформаційні потреби дітей за останні роки значно зросли. З огляду на інтереси користувачів-дітей серед нових находжень за останні 10 років переважають видання українською мовою. Так, наприклад, у 2006 році бібліотеки області одержали 37856 прим. видань, при цьому 35 468 прим. — українською мовою, що складає 93,7% від загальної кількості находжень. Середня книгозабезпеченість користування бібліотечними фондами становить 12,7%, але це не свідчить про їхню якість. Обмеженість коштів на комплектування призводить до того, що бібліотеки не мають змоги своєчасно оновлювати фонд, зберігати його актуальність, інформативність. У бібліотеках не вистачає науково-популярних, довідкових україномовних видань, а фонди художньої літератури не можуть повною мірою задовольнити освітні, культурні потреби читачів. Позитивно вплинуло на поліпшення якості бібліотечного фонду надходження книг за Державними програмами «Українська бібліотечна серія», «Програма соціально значущих видань», «Українська книга». Фонди поповнюються виданнями українською мовою за різноманітною тематикою, серед них: історичні, природознавчі, літературознавчі; твори художньої літератури; сучасні довідники з різних галузей знань; книги з мистецтва; твори класичної та сучасної літератури. Сьогодні, коли гостро стоїть проблема оновлення бібліотечних фондів, таке поповнення є дуже своєчасним. Завдяки цим Програмам бібліотеки не тільки поповнили фонди, а й оновили їх українською книгою. Наприклад, у порівнянні з 1986 роком відсоток україномовних видань у обласній бібліотеці для дітей та юнацтва зріс з 33% до 69,5%. Особливо хочеться відмітити значні зрушення поповнення фондів для дітей у 2006 році. До бібліотек області у 2006 р. надійшло 37856 прим., що на 15336 прим. більше, ніж у 2005 р., що становить 0,6 книги на одного читача-дитину (у 2005 р. це було 0,3). Велику роль у цьому відіграла Національна бібліотека України для дітей. Саме за її безпосередньої участі книжкові фонди дитячих та сільських бібліотек поповнилися кращими українськими друкованими виданнями. За державною програмою «Розвиток і функціонування української мови на 2004-2010 рр.» у Закарпатську область надійшло 47 назв, 16469 прим. видань. Дуже вдало підібрано дитячі видання різноманітної тематики: історичні, природознавчі, твори художньої літератури. Чого не можна сказати про 2007 рік. У порівнянні з 2006 р. надходження за державною програмою «Українська книга» зменшилися у 3 рази, а у поточному році надходить дуже мало книг для дітей молодшого та середнього шкільного віку. Особливу тривогу викликає надходження для дітей до бібліотек-філій — кількість находжень у 2006 р., порівняно з 2005 р., зросла на 11684 прим. (надійшло — 24121), але цього вкрай недостатньо. На одного читача-дитину по бібліотеках-філіях надходження складає 0,3.

Бібліотека сьогодні залишається єдиним місцем, особливо у сільській місцевості, де дитина може безкоштовно отримати необхідну інформацію, почитати книгу, журнал або газету. Проте бібліотеки обмежені у можливості поповнення своїх фондів новими періодичними виданнями для дітей. У середньому по області на 1 бібліотеку-філію передплачено 3 назви дитячих періодичних видань, а у Берегівській, Воловецькій, Ужгородській та Мукачівській ЦБС — жодної.

Фізичне старіння та недостатнє поповнення ведуть до щорічного зменшення бібліотечного фонду. У 2006 р. наявний книжковий фонд для дітей по області зменшився на 14502 прим. Якщо у ЦДБ фонд збільшився на 29347 прим., то у бібліотеках-філіях зменшився на 53152 прим. Це говорить про те, що сільські філії недостатньо поповнюються новими виданнями. Фонди зношуються і вибувають з бібліотеки, а поповнення незначне. У 2006 р. відсоток оновлення бібліотечного фонду складав: по області — 1,6% (2005 р. — 0,9%); по ЦДБ — 1,8% (2005 — 1,2%); по філіях — 1,4% (2005 — 0,7%); ЗОДЮБ — 3% (2005 — 2,3%), хоча за міжнародними стандартами за рік бібліотечний фонд має оновлюватися на 5%.

Скорочення коштів на комплектування спонукають бібліотеку до визначення власних шляхів пошуку позабюджетних коштів, спонсорів, благодійних організацій. Обласна бібліотека для дітей та юнацтва співпрацює з місцевими видавництвами «Карпати», «Закарпаття», «Гражда», окремими видавцями, торговим підприємством «Маєрчик», яке спеціалізується на українській дитячій книзі, навчальній літературі, забезпечує оперативність і комфортність обслуговування, надає знижки. Завдяки такій співпраці наші фонди поповнилися виданнями за навчальними програмами та для позакласного читання. На полицях з'явилися книги з серій «Літературна крамниця», «Шкільна хрестоматія», «Програма з літератури», словники та довідники з різних галузей знань. Повнота задоволення запитів користувачів є основою якості бібліотечного фонду. Щорічно здійснюється виявлення стану незадоволеного читацького попиту, причини його виникнення та пошук можливих шляхів усунення. Видавництва вивчають незадоволений читацький попит, коло тем, з яких не вистачає літератури кращого характеру, які книги потребують перевидання.

Невід'ємною частиною виховання підрастаючого покоління є прищеплення любові до рідного краю. Чимало зусиль бібліотека докладає для встановлення контактів з літературними об'єднаннями, письменниками краю, які під час презентацій дарують бібліотеці власні твори з автографами. Почесними гостями в обласній бібліотеці для дітей та юнацтва є лауреат премії ім. Л. Українки Галина Малик, Христина Керита, Лідія Повх, Юрій Шип та ін. Вже стало традицією Всеукраїнський тиждень дитячої та юнацької книги розпочинати з круглого столу, куди завжди запрошуються книговидавці, письменники, шкільні бібліотекарі — всі, хто причетний до виховання підрастаючого покоління. Серед

питань, що обговорюються, є і проблеми видання дитячої книги. До проведення Тижнів книги, які стають справді всенародними, кожного року активно підключаються все більше громадських організацій, шанувальників книги.

Обласна бібліотека для дітей та юнацтва розширює свої інформаційні можливості за рахунок формування мультимедійних носіїв інформації, для чого у 2007 р. було придбано 84 CD-дисків довідкового та навчального змісту. Великим попитом у вчителів та учнів користуються аудіокниги з інформаційним додатком «Українська література» для 5-6 кл., «Українська література» для 7-8 кл., «Історія України для школярів» та ін. У придбанні видань ми відбираємо найціннішу, найнеобхіднішу літературу українською мовою для наших читачів: довідково-енциклопедичну, науково-популярну та навчальну.

Основним і пріоритетним напрямом діяльності бібліотеки є розкриття фондів і його популяризація. У бібліотеках, що обслуговують дітей Закарпаття, популяризація української книги досягається завдяки організації творчих акцій до державних свят, пам'ятних дат, історичних подій, ювілеїв видатних діячів України та нашого краю. Активно популяризується українська книга і під час проведення Всеукраїнського тижня дитячої та юнацької книги. У цей час бібліотеки намагаються якнайповніше розкрити перед читачами чарівний світ книги шляхом організації великих літературних експозицій, презентації нових книг, зустрічей з закарпатськими письменниками. Активізації дитячого читання також сприяє щорічне проведення Всеукраїнського конкурсу «Найкращий читач року».

Зважений підхід до формування бібліотечних фондів, їх популяризація сприяють вихованню у молодого покоління громадянської позиції, духовності, патріотизму, розвитку почуття національної гідності та причетності до надбань української культури. У той же час існує багато проблем, які впливають на стан формування інформаційних ресурсів. Без гарантованого бюджетного фінансування неможливо сформувати якісний склад бібліотечних фондів, що відповідатиме читацьким запитам.